

А.А. БАХАНЬКОВ

ЭНЦИКЛОПЕДИЯ

БЛЮД ИЗ КАРТОФЕЛЯ

Бульба ў тваіх руках

Гэтае адчуванне ніколі не зблытаецца ў тваёй свядомасці. Ты сядзіш над кошыкам смецця — ці дома, ці ў войску, ці ў якой-небудзь Амерыцы — і чысціш бульбу.

Кідаеш ачышчаныя бульбачкі ў ракавіну, каб потым іх памыць, а пасля зварыць, падсмажыць, падхваціць... Але гэтае адчуванне застаецца з табой назаўсёды — у тваіх руках бульба. І ты сам як бульба. Як нейкае шчасце, якое нарадзілася ў тваёй роднай зямлі, як нейкая патаемная радасць, якая грэе твае нямыя далоні, як нейкае збавенне, дадзенае Богам ці прыродай.

З Аляксандрам Баханьковым, настаўнікам фізікі Мінскага гарадскога кадэцкага вучылішча № 2, сталыя аўтары нашай газеты знаёмы ўжо даўно — з той пары, калі некалькі гадоў назад ён пазнаёміў нас ва "Утульнай хатцы" з некалькімі арыгінальнымі рэцэптамі страў з маладой бульбы. Тады я толькі здзіўляўся: адкуль у настаўніка фізікі столькі захаплення бульбай, рэцэптамі неверагодных бульбяных страў?

Хаця ўжо тады Аляксандр Арцём'евіч мне прызнаўся, што захапленне бульбай нарадзілася ў яго са студэнцкіх гадоў, калі ён прыязджаў на канікулы ў родную вёску Гомель на Палаччыне і маці яго частавала незвычайнымі па смаку дранікамі і клёцкамі. Ён тады гаворыў: "Я вяртаўся пасля заняткаў у родную вёску, і маці частавала мяне клёцкамі і дранікамі. Ніколі не магу забыць гэты смак. Гэта была незвычайная асалода пасля ўсіх студэнцкіх часовых перакусаў".

А потым, ужо ў дарослым жыцці, захапленне бульбай у Аляксандра Арцём'евіча ператварылася ў занятак лёсу. Ён збіраў і збіраў рэцэпты бульбяных страў з усяго свету — нават з Перу і Венесуэлы, дзе бульба называецца дзіўнымі для нашага вуха словамі: "рара" ў Перу і "батата" ў Бразіліі. Пра этымалогію, дарэчы, гаворыць у прадмове да "Энцыклапедыі страў з бульбы" галоўны навуковы супрацоўнік аддзела тэхналогій прадукцыі з караняплодаў Навукова-практычнага цэнтра Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі доктар тэхнічных навук У.Ліцвяк, які адзначае, што ў Вялікабрытаніі, ЗША, Аўстраліі, Канадзе і іншых англамоўных краінах бульба абазначаецца словам potato, у Германіі — Kartoffel, у Францыі — pomme de terre, у Іспаніі і Італіі — patata, у Нідэрландах — aardappel, у Румыніі — cartof, у Польшчы — ziemniak, ва Украіне — картопля, у Казахстане — картоп.

І толькі ў Беларусі ды яшчэ ў суседзяў-літоўцаў ёсць наша слова "бульба" (bulves).

"Рэспубліка Беларусь, — піша У.Ліцвяк, — нягледзячы на сваю невялікую тэрыторыю, уваходзіць у дзясятку сусветных лідараў па вытворчасці бульбы, а па яе спажыванні займае першае месца ў свеце. Так, у 2016 годзе, па афіцыйных статыстычных даных, у Беларусі вырашчана 5 985 800 т бульбы, прыблізна 630 кг на душу насельніцтва". Спажыванне бульбы і прадуктаў з яе ў Беларусі ў 2015 годзе складала 10 кг на душу насельніцтва, што значна больш, чым у жыхароў любой іншай краіны свету.

А.Баханькоў цягам некалькіх гадоў выдаваў маленькія кніжачкі з рэцэптамі бульбяных страў. А сёння я трымаю ў руках вялікую-вялікую бульбінку, дакладней кажучы, "Энцыклапедыю страў з бульбы", том на 432 старонкі, выдадзены выдавецтвам "Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі".

Беларусы павінны былі дачакацца выдання гэтай кнігі, бо, як пісаў наш вядомы паэт Пятрусь Макаль:

*На Беларусі бульба не звядзецца,
А беларусу бульба не прыесца.
Скажу вам, братцы, гэта не сакрэт,
Мне бульба замяняе нават хлеб.*

*Сярод дзясяткаў страў, вы мне паверце,
Ёсць самая смачнейшая на свеце.
За свята лічыць кожны беларус,
Калі ўранку ставяць на абрус*

*Дранікі духмяныя, дранікі крамяныя,
Дранікі бульбяныя — любата,
Дранікі са скваркамі, дранікі з паджаркамі,
Дранікі — сапраўдная смаката.*

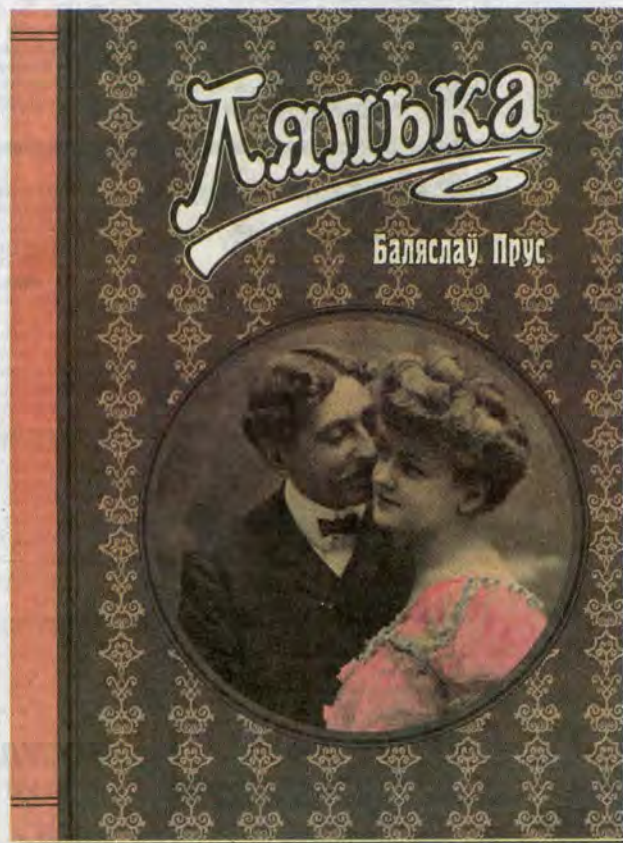
*Якая б не нахлынула навала,
Я пражыву без солі і без сала,
Але павінен шчыра вам сказаць:
Я не змагу без бульбы існаваць!*

*На Беларусі бульба не звядзецца,
А беларусу бульба не прыесца.
Не буду я тужыць і сумаваць,
Пакуль у печы дранікі скварцаць.*

У "Энцыклапедыі страў з бульбы" Аляксандра Баханькова прадстаўлена больш за дзве тысячы рэцэптаў. Яны змешчаны ў сістэмным выглядзе: "Закускі, вінегрэты, салаты", "Першыя стравы", "Другія стравы", "Выпечка з бульбы". Асобна падаюцца раздзелы "Гаспадыні на заметку" і "Слоўнік кулінарных тэрмінаў".

"Энцыклапедыю страў з бульбы" гаспадыням можна трымаць на кухні і зазіраць у яе штодня, асабліва калі гаспадар пахмурліва гляне на штодзённую яечню з беконам...

Бульба, Лялька, Піглас...

Лялька ў тваім сэрцы

Знаёмства з літаратурай суседніх народаў часта дорыць шчымлывае адчуванне блізкасці, ментальнага і душэўнага падобенства.

З раманам "Лялька" знакамітага польскага пісьменніка Баляслава Пруса ў рускім варыянце я быў знаёмы яшчэ ў студэнцкія гады. Але сёння знаёмлюся з ім на беларускай мове нанова і нанова разбіраюся ў сваім сэрцы.

У аснове рамана — love story. Пра што гэтая love story? Выдавец пісьменнік Уладзімір Сіўчыкаў гаворыць пра рамана: "Дзякуючы жалезнай волі і працавітасці, сын збяднелага шляхціца Станіслаў Вакульскі здолеў не толькі атрымаць універсітэцкую адукацыю, але і зрабіцца найзаможнейшым прамыслоўцам. А каханне актывізавала магутную энергію галоўнага героя, дадало яму сілы, і Вакульскі зрабіўся такой багатай і ўплывовай асобай, што самыя знаныя арыстакраты былі вымушаны прымаць яго ў сваіх салонах. Ганарліўка панна Ізабэла, хоць пагарджала нуварышам і заставалася халоднай як парцэлянавая лялька, усё ж пагадзілася выйсці за яго замуж".

"Ляльку" проста цікава чытаць. "Аднойчы, гэта было ў Францыі, яна наведвала металургічны завод. З'яжджаючы з гары, дзе пад ясным сінім небам заставаліся лясы і лугавіны, яна ўбачыла ўнізе прорву, з якой падымаліся хмары чорнага дыму і клубы пары, і адкуль чуўся глухі грукат, скрыгатанне і сапенне машын. Потым яна ўбачыла печы, падобныя да вежаў сярэднявечных замкаў, якія дыхалі полымем, магутныя колы, што круціліся з хуткасцю бліскавіц, аграмадныя рыштванні, якія самі рухаліся па рэйках, струмені распаленага дабляла жалеза і напайгольных работнікаў, падобных да бронзавых статуяў з панурымі позіркамі. Над усім гэтым — крывавае зарыва, гул колаў, енкі мяхоў, грукат молатаў і нецяглівае ўздыхі катлоў. А пад нагамі, быццам ад страху, дрыжэла зямля.

Тады ёй падалося, што з вышыняў шчаслівага Алімпа яна сышла ў безнадзейную прорву Вулкана, дзе цыклопы куюць перуны, якія могуць зруйнаваць сам Алімп. Ёй успомніліся легенды пра бунтоўных волатаў, пра канец гэтага прыгожага свету, у якім яна жыла, і першы раз яе, багіню, перад якой схілялі галовы маршалкі і сенатары, ахапіла трывога.

— Гэта страшныя людзі, тата, — ціха сказала яна бацьку. Бацька маўчаў, толькі мацней прыціснуў яе локаць". Вось такая Лялька, якую немагчыма не пакахаць...

Піглас на тваім плячы

Жыве дзяўчынка Бася, якая хоча толькі аднаго — шчасліва жыць, усміхацца зранку сваім любімым маме і тату, потым радаваць добрымі адказамі сваю першую настаўніцу, затым радаваць сябе і сваіх бацькоў чудаўнымі ацэнкамі ў дзённіку і класціся спаць з усмешкай, якая не сышла яшчэ з раныцы.

Але гэтая дзяўчынка незвычайная. І мама ў гэтай дзяўчынкі незвычайная. Ім абедзвюм хочацца НЕЧАГА! Каб было весялей прачынацца, каб было лацвей адказаць на ўроках, каб спакойна засынаць, ведаючы, што на тваіх шторах вісіць твой анёл-абаронца Піглас...

Кніга журналісткі і мастачкі Надзі Бука "Бася і Піглас" мяне асабліва парадавала ў апошні час. Гэта не проста аўтарская міфалогія. Гэта асабістае перажыванне. Гэта асабіста прахытая і нявыдуманая міфалогія. Дый не міфалогія, а была. Піглас, які то б'ецца за акном Басі, то дзяўбе прышчэпку на Басіным балконе... гэты Піглас ёсць у кожнага з нас. Проста мы пра яго забываемся. А Надзя Бука дазволіла нам успомніць.

"Бася вырашыла памалываць партрэт Пігласа. Мінула ажно гадзіна, але партрэт ніяк не атрымліваўся: натхненне знікла.

Бася ўстала і пайшла на пошукі ў суседні пакой. Мама сядзела за сталом і глядзела ў манітор ноўтбука.

— Мама, што ты робіш?

— Шукаю натхненне.

— Я таксама.

Бася падумала: "Няхай у мяне сёння не атрымаецца партрэт, каб толькі натхненне завітала да мамы".

І толькі яна пра гэта падумала, як пакой напоўніўся бурбалкамі. Піглас сеў на мамыны плечы. Яна зрабіла глыток кавы і пачала хутка нешта друкаваць.

— Піглас, ты прынёс маме натхненне! Дзякуй!

Бася ціхутка пайшла ў свой пакой і села за стол.

"Люблю, калі мама ўсміхаецца", — падумала Бася і паглядзела на свой малюнак. Піглас сеў ёй акурат на галаву!"

"Мая самая любімая кніга — "Маленькі прынец" Сент-Экзюперы", — сказала мне Надзя Бука пры сустрэчы.

Гэта вельмі гожа маяк. Гэта тое, на што, сапраўды, трэба арыентавацца, пішучы літаратуру для дзяцей. Дый для дарослых таксама.

А Піглас?

Калі пісаў гэтыя радкі, раптам адчуў, што на маё плячо прысела нешта... Мяккае, пяшчотнае, пухнатае.

Зварухнуўся, зняйкавеў. Зірнуў: "Дык гэта ж Піглас!"

— Піглас, гэта ты?

— Дык вы ж пра мяне тут нешта пішаце. Вось і прыляцеў.

— Ты далёка жывеш?

— Далекавата. Праз увесь Мінск.

— А мама цябе адпусціла так далёка лётаць?

— А я не пытаўся. Яна заснула. Заснулі дзеці. А я паляцеў.

— Паслухай. Дзякуй, што прыляцеў. Я цябе вельмі люблю. Я закончыў пісаць тэкст пра цябе і Басю. Ляці цяпер да сваёй мамы Надзі і ахоўвай яе дзетак, добра?

— Добра. Толькі да вас яшчэ калі-небудзь прылячу.

Мікола ЧЭМЕР.
gilevitch@ng-press.by

P.S. Паставіўшы апошнюю кропку ў гэтых нататках, азірнуўся на іх... і раптам зразумеў: а я ж раскажаў пра кнігі, якія распавядаюць пра тое, з чаго складаецца наша жыццё. Бульба... Без яе мы не пражывём. Яна надае нам моцы і рухавасці ў гэтым жыцці. Лялька... У кожнага з нас яна ў сэрцы. Каханая, адданая, адзіная. Без яе мы таксама не змаглі б жыць. Піглас... Гэта заветная мара, гэта наша даросла-дзіцячае перажыванне. У кожнага з нас у душы жыве свой Піглас (назавіце яго па-свойму), дзякуючы якому мы марым, мы ствараем, мы яшчэ нечага хочам у гэтым жыцці.